

Pavel Plesničar, Ajdovščina, Pogled v njeno preteklost, Komentirana objava zgodovine Ajdovščine in Šturij, za objavo pripravila Ivanka Uršič, Pokrajinski arhiv v Novi Gorici, Nova Gorica 1997, naklada 500 izvodov, 184 strani

Februarja 1997 je minilo 50 let od smrti Pavla Plesničarja, šolnika, krajevnega zgodovinarja in publicista, znanega predvsem po bibliografiji slovenskih knjig in periodike na Primorskem od leta 1607 do konca leta 1918 z naslovom *Narod naš dokaze brani*, ki je izšla leta 1940 v Ljubljani. Pavel Plesničar rojen 4. junija 1880 v bližini Trnovega pri Gorici, je del svojega življenja pred prvo svetovno vojno preživel kot učitelj tudi v Ajdovščini. Tam je začel zbirati prve podatke za zgodovino tega kraja. Italijanska okupacija ga je pabnila v emigracijo v Ljubljano in v tem kraju je med letoma 1941 in 1945 pisal "kroniko" Ajdovščine, kmalu nato pa 22. februarja leta 1947 tudi umrl.

Plesničarjeva bčerkica prim. dr. Vela Tuma je Pokrajinskemu arhivu v Novi Gorici leta 1995 odstopila del očetove zapuščine, v njej se nahajata tudi dva zvezka rokopisov o zgodovini Ajdovščine, z željo, da bi to delo našlo pot med ljudi. Ti zapisi so po vsebini že pravo zgodovinsko delo sicer nešolanega zgodovinarja, pač pa dobrega opisovalca kraja in ljudi. Pri tem seveda ne gre pozabiti, da je to predvsem zgodovinski vir z vsemi napakami in nedoslednostmi, namenjen tudi prihodnjim raziskovalcem ajdovske preteklosti.

Z izdajo te publikacije v Pokrajinskem arhivu v Novi Gorici dopolnjujemo izdajateljsko dejavnost s samostojnim objavljanjem arhivskih virov in bkrati nadaljujemo prikaze zgodovine posameznih krajev območja, ki ga pokrivamo s svojo dejavnostjo.

V uvodu urednica navaja najosnovnejša dejstva, ki zadevajo avtorja in njegovo delo, ter daje potrebne napotke za branje in razumevanje Plesničarjevega besedila ter njenih dopolnitev ali opomb. Sledita izčrpen Plesničarjev življenjepis in poskus njegove bibliografije, vendar ta ni poplna.

Potem lahko beremo prvi, zemljepisni del "ajdovske kronike". V njem nas avtor najprej seznanja z

geografsko in geološko podobo Ajdovščine in njene okolice. Zatem je na vrsti politični opis ajdovske občine v okviru tedanje dežele Goriško-Gradišanske, predstavitev prebivalstva ter gospodarskega razvoja, opis kmetijskih panog (poljedelstva, vinogradništva, sadjarstva, živinoreje in čebelarstva), obrti, trgovine, prometnih povezav, denarnih zavodov in podpornih društev. Posebno poglavje je namenjeno duhovni izobrazbi in značaju Ajdovcev. V tem poglavju avtor našteva šole, knjižnice, kulturna in športna društva ter opozarja na izginevanje ljudskega izročila, pri tem pa zapiše tudi nekaj znanih pripovedk.

Drugi, osrednji del kronike nosi naslov *Ajdovščina - pogled v njeno preteklost* - in obsega dve celoti. Najprej splošen pregled zgodovine Ajdovščine in Šturij od predrimske dobe do začetka 20. stoletja, nato pa najobsežnejši del z naslovom *Posameznosti*. V tem delu Plesničar podrobno obravnava zanimive ljudi in dogodke iz ajdovske in šturske preteklosti. Ta del kronike je še posebej dragocen zaradi avtorjevega neposrednega poznavanja nekaterih oseb in dogodkov.

V sklepnem delu publikacije sta seznanjeni virov in literature, uporabljenih pri redakciji, in kazalo.

Plesničarjevo besedilo je opremljeno z opombami dveh vrst. S številkami so označene originalne avtorjeve opombe. Te prinašajo pregled obsežne literature, ki jo je uporabljal. Uredniške pripombe, označene z zvezdicami, pa skušajo dopolniti oziroma pojasniti Plesničarjeva besedila. Urednikove opombe so tudi navedki v oglatih oklepajih med Plesničarjevim besedilom. Z njimi si je urednica prizadevala dopolniti manjkajoče besede ali letnice. Lektura Plesničarjevega besedila je bila z namenom, da se besedilo ohrani v čim izvirnejši obliki, opravljena z minimalnimi posegi, tako da so bile popravljene le očitnejše pravopisne napake in nedoslednosti.

Plesničarjevemu rokopisu je bil priložen seznam slik, s katerimi je avtor morda nameraval opremiti besedilo. Urednica je kolikor je bilo mogoče upoštevala Plesničarjevo zamisel in z izborom številnih fotografij, dokumentov in razglednic zaokrožila svoje delo.

Metka Nusdorfer-Vuksanović